

Amb tot, val a dir que l'estudi històric deixa encara interrogants oberts. Little subratlla l'íntima relació entre l'imaginari religiós dels missioners irlandesos i la formació de la maledicció litúrgica. Però, per què, doncs, no es va desenvolupar aquesta mateixa via a la pròpia Irlanda? Tal vegada, hom pot suposar la supremacia d'un context històric específic sobre l'actitud d'un grup social i les seves formes d'expressió. Igualment, pel que fa als casos documentats a les illes britàniques, es pot fer la mateixa constatació. Si, segons Little, cal atribuir-los al procés d'expansió normanda des del continent, hom podria incloure també, amb tot el dret, la investigació sobre les comunitats religioses del regne normand de Sicília. Ha estat així?

De tota manera, l'autor no pretén que sigui l'obra definitiva sobre el tema, sinó, més aviat, que serveixi d'invitació a prosseguir l'estudi d'aquesta matèria. En aquest sentit, caldria rastrejar els possibles indicis que es puguin trobar als comtats catalans. Per exemple, el seguit d'usurpacions comeses pel comte Sunyer

Artau I del Pallars Sobirà —que morí excomunicat i privat de sepultura eclesiàstica— a la canònica d'Urgell. L'any 1079 sembla ser que el comte Sunyer Artau s'avingué a restituir la vila de Sort a l'església de la Seu, després que els canonges, afligits i en to de queixa, demanaren la intervenció divina, i que fos excomunicat: «Unde [Kannonicis] exarserunt in nimia ira et una cum pariter cum domno pontifici Bernardo optulerunt suam lacrimabilem querimoniam ante Deum et ante beatam Dei genitricem Mariam et miserunt eum sub anatheratis vinculo et tandiu continuo miserabili flebilique voce deprecati sunt Dominum eiusque gloriosissimam genitricem quousque misericors Dominus cor illius durum mollificavit et compunctus Dei timore venit in Sedem ».

Tant de bo que aquest llibre serveixi per animar els estudiosos de la història eclesiàstica a fer posteriors investigacions sobre aquesta temàtica.

Javier Robles Montesinos

ENGEN, Jonh van (ed.)

The Past and Future of Medieval Studies

Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 1994.

XI + 431 p.

Entre els dies 19 i 21 de febrer de l'any 1992 se celebraren a l'Institute of Medieval Studies at the University of Notre Dame (Indiana) les quartes conferències d'estudis medievals, amb el títol: *The Past and Future of Medieval Studies*. El present volum, compilat pel professor de la universitat organitzadora, Jonh Van Engen, ofereix l'edició de les vint-i-vuit conferències pronunciades.

La trobada tenia com a objectiu debatre sobre estudis medievals des d'una perspectiva multidisciplinària, analitzant el seu passat i establint les bases del seu

futur en tres nivells principals: científic (anàlisi dels camps d'estudi), educatiu (ensenyament academicouniversitari) i editorial. D'aquesta manera, el llibre ens introdueix en un interessant debat historiogràfic, simptomàtic de les preocupacions dels historiadors nordamericans, i que a Europa, tot i compartir la temàtica d'estudi i molts dels problemes, encara, en gran part, no ha estat plantejat. L'obra s'uneix a un seguit de publicacions de caire similar que denoten la vigència de la problemàtica plantejada a Notre Dame, a tall d'exemple: M. S. Brownlee,

K. Brownlee, S. G. Nichols, *The New Medievalism*, Baltimore, 1991; A. J. Frantzen, *Speaking Two Languages: Traditional Disciplines and Contemporary Theory in Medieval Studies*, Nova York, 1991 i W. D. Paden, ed., *The future of the Middle Ages: Medieval Literature in the 1990s*, Florida, 1994.

El congrés reuní historiadors que pertanyen, majoritàriament, a la generació que es va doctorar a les universitats nord-americanes els anys 60-70, entre el Maig del 68 i la guerra del Vietnam. Època tumultuosa de joves rebels i alts pressupostos a les universitats. De fet, les conferències tingueren una perspectiva inequívocament nord-americana, malgrat la presència d'algun estudiós com Patrick J. Geary (*Visions of Medieval Studies in North America*, p. 45-57). Tal vegada, hauria estat més interessant ampliar la reunió a les aportacions de medievalistes d'altres zones geogràfiques. Car, si bé és cert que Europa i els EUA estan allunyats en diferents aspectes: per la geografia, l'estructura social, els problemes culturals i la tipologia d'organització acadèmica, fóra atractiva la contrastació de les experiències respectives. Geary destacà l'eclecticisme que els europeus preceben dels treballs nord-americans (Geary, cit., p. 46), i en la seva comparació entre les dues vessants de l'Atlàntic inclogué les experiències historiogràfiques de Gran Bretanya, especialment, però també de França, Alemanya, Bèlgica, Àustria i Itàlia (Geary, cit., p. 45), tanmateix, la historiografia hispànica restà oblidada.

Els medievalistes retornen novament a qüestionar-se què és la història. Després de la *New History*, la *Nouvelle Histoire*, on la historiografia nord-americana presentà exemples pioners com el de J. H. Robinson, *The New History*, Nova York, 1912, arribà el *New Medievalism*. Així, es discutí, des de diferents punts de vista disciplinaris i metodològics, la vigència i la funcionalitat de l'estudi de l'edat mitjana en el nostre temps i, d'altra banda,

s'analizaren els continguts i la metodologia més adients per tal de transmetre el saber a les noves generacions d'estudiants nord-americans, pels qui l'edat mitjana és quelcom més llunyà. En el seu debat, les peculiaritats de la societat dels Estats Units, de caire estructural, acadèmic i cultural, unides a les seva problemàtica social específica i a l'existència de grups de pressió, els condicionen a l'hora d'abordar la història. Atès que la seva societat és multiètnica, multicultural i multilingüística intenten defugir l'etnocentrisme i adaptar el seu discurs a la diversitat (W. Ch. Jordan, *Saving Medieval History; or, the New Crusade*, p. 270; J. Cohen, *On Medieval Judaism and Medieval Studies*, p. 83). Evitar etnocentrisme i imperialisme és la idea repetida, de manera recurrent, a tot el llibre, si bé, paradoxalment, els congressistes pertanyen a l'àmbit nordamericà de manera exclusivista.

La concepció que als Estats Units es té de l'edat mitjana es planteja des de l'alteritat. En aquest sentit, K. Biddick relaciona medievalisme amb orientalisme (*Bede's Blush: Postcards from Bali, Bombay, and Palo Alto*, p. 24). Biddick conclou de manera contundent, suggerent: «Et unas pocas centurias, the future will belong to the mestiza» (p. 34). Si considerem l'edat mitjana com el període de formació d'una societat diversa a través de moltes i diferents aportacions: ètniques, culturals, lingüístiques..., l'experiència del passat pot esdevenir reveladora al present. La major part de les societats consideren el passat com un model per al present. L'edat mitjana pot contribuir, de manera decisiva, a l'estudi de la diversitat cultural (W. Ch. Jordan, cit., 265; J. M. Bennett, *Our Colleagues, Ourselves*, p. 245) per procedir a l'anàlisi teòrica; perquè, sens dubte, l'edat mitjana fou multicultural, multiètnica i multilingüística. Això entronca amb el gust dels nord-americans per la història social, de les minories i, sobretot, per l'analogia, en detriment d'altres camps (Geary, cit., 48).

Altrament, també s'estudià la formació i la funcionalitat de les institucions dedicades a la investigació i a l'ensenyament de l'edat mitjana a Nord-amèrica: Acadèmies, instituts i centres. M. M. Sheehan (*The future of Medieval Studies: A Retrospective Introduction to the Issues*, p. 6-15) en la seva anàlisi institucional plantejà la conveniència d'una ampliació de la temàtica dels currículums d'humanitats, on els estudis medievals estan inserits, i raonà sobre la compatibilitat d'èsser multidisciplinari i, a la vegada, especialista en un tema d'estudi concret. La pràctica educativa acostuma a romandre oblidada dins les discussions de la comunitat científica i, tanmateix, la recerca de la ciència històrica i la docència universitària són gairebé inseparables, sobretot a països com el nostre. En aquest sentit, el magisteri universitari esdevé la clau de volta de la supervivència de la història. A Espanya la ingent tasca realitzada pels instituts de ciències de l'educació en la didàctica de l'ensenyament secundari no ha tingut

continuïtat en els programes universitaris. Si les humanitats es troben als marges dels estudis més valorats per la nostra època, els estudis medievals estarien situats als marges d'aquests, aquí rau la necessitat de dur a terme un canvi de perspectiva, per propiciar una més gran motivació intel·lectual fer, la perduració i l'augment de les subvencions econòmiques i el necessari, imprescindible, relleu generacional.

En conclusió, moltes i suggerents conferències, interessants, que conviden a fer l'anàlisi de la didàctica, de la pràctica educativa. Però també, i principalment, a fer la reflexió a nivell teòric, la discussió metodològica, sobre els estudis medievals en sentit ampli; atès el seu caràcter de trobada plenament multidisciplinària. Àdhuc permet conèixer les inquietuds dels nostres col·legues atlàntics i comprovar les diferències existents entre la historiografia nord-americana i l'europea.

Núria Silleras Fernández

RIQUER, Martí de

Les poesies del trobador Guillem de Berguedà
 Barcelona: Quaderns Crema, 1996. 428 p.

El present volum ofereix una síntesi revisada d'anteriors treballs del professor Riquer dedicats al trobador Guillem de Berguedà. Els articles «En torno a Arondeta de ton chantar m'azir» (*Boletín de la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona*, 1949, p. 199-228), «Las poesías de Guilhem de Berguedán contra el obispo de Urgel» (*Studi Medievali*, 1952, p. 272-291), «Las poesías de Guilhem de Berguedán y las luchas feudales de su tiempo» (*Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, 1953, p. 218-271), «Las poesías de Guilhem de Berguedán contra Pere de Berga» (*Boletín de la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona*, 1953, p. 247-271), «Las poesías de Guilhem de

Berguedán contra Pons de Mataplana» (*Zeitschrift für Romanische Philologie*, 1955, p. 1-32), «El testamento del trovador Guilhem de Berguedán» (*Mélanges de linguistique et de littérature romanes à la mémoire d'István Frank*, 1957, p. 574-583) i «L'ancienne Vida provençale du troubadour Guilhem de Berguedan» (*Actes et Mémoires du I Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France*, 1957, p. 56-67) constituïren una primera aproximació al trobador que Riquer va aprofundir amb l'esplèndida monografia titulada *Guillem de Berguedà*, publicada l'any 1971. L'obra actual, partint de la monografia, recull una introducció a la figura i a la poètica del trobador. Una acurada